УДК [657.4:657.6]:336.717.1"364"

ОБЛІК БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ЦИФРОВІ ВИКЛИКИ ТА КОНТРОЛЬНІ МЕХАНІЗМИ

Охріменко Олександр,
здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування
другого (магістерського) рівня вищої освіти
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: *Висвітлено особливості обліку безготівкових розрахунків в умовах воєнного стану та вплив цифрових викликів на організацію фінансових операцій. Проаналізовано проблеми контролю, пов'язані з віддаленим доступом, нестабільністю цифрових платформ та обмеженням доступу до електронних архівів. Запропоновано напрями удосконалення обліку та контрольних механізмів шляхом цифровізації, автоматизації та організації адаптивних процедур.*
Ключові слова: *цифровізація, обліковий процес, контроль, грошові кошти, розрахунки.*

Безготівкові розрахунки займають центральне місце у фінансових процесах сучасних підприємств. Умови воєнного стану створюють додаткові виклики для бухгалтерського обліку таких операцій. Перебої у роботі банківських систем, обмеження доступу до цифрових сервісів та зміни регуляторних вимог значно впливають на точність та своєчасність обліку. Актуальність теми визначається необхідністю забезпечити ефективний контроль, збереження цілісності даних та своєчасне формування фінансової звітності в умовах високої невизначеності.

В умовах воєнного стану дистанційні платіжні інструменти та електронні банківські сервіси дозволяють забезпечувати безперервність фінансових операцій навіть за умов обмеженого доступу до фізичної банківської інфраструктури. На думку О. Ю. Юдіна безготівкові розрахунки являють собою систему переказу грошових коштів з рахунків платників на рахунки отримувачів, а також перерахування коштів платіжними установами, які були внесені платниками готівкою, на рахунки відповідних отримувачів. Основним призначенням таких розрахунків є підвищення прозорості фінансових операцій, обмеження розвитку тіньової економіки та покращення фінансового стану суб'єктів господарювання [1, с. 162].

Для підвищення ефективності обліку та контролю таких розрахунків необхідно вдосконалювати організаційні та технологічні підходи, використовуючи сучасні інформаційні системи та цифрові інструменти обліку. Так, розвиток електронного документообігу між підприємствами та банківськими установами забезпечує більш оперативне проведення платежів та зменшує вплив людського фактора. Впровадження цифрових технологій стає визначальним фактором модернізації системи обліку та контролю безготівкових розрахунків.

Цифровізація бухгалтерського обліку в умовах кризового середовища виступає ключовим механізмом забезпечення стабільності та гнучкості

підприємницької діяльності, сприяючи ефективному реагуванню на виклики сучасного динамічного бізнес-середовища як на міжнародному, так і на національному рівні [2, с. 8]. Сутність цифровізації полягає у переході від фрагментарної автоматизації до комплексного використання інформаційно-комунікаційних технологій на всіх етапах ведення бухгалтерського обліку. До ключових складових цифровізації, Сирцева С.В. та Кучмійова Т.С. відносять впровадження електронного документообігу, використання спеціалізованих програмних продуктів, інтеграцію даних у хмарні сервіси, автоматичне формування фінансової звітності та підключення до централізованих державних платформ [3, с. 134].

У цьому контексті цифровізація виступає не лише інструментом оптимізації облікових процесів, але й засобом забезпечення безпеки, своєчасності та ефективності управління фінансовими потоками, що особливо важливо в умовах нестабільності та високої невизначеності. Водночас ефективність функціонування зазначених цифрових складових значною мірою залежить від стабільності цифрової інфраструктури та безперебійної роботи інформаційних систем.

Саме в умовах воєнного стану реалізація можливостей цифровізації стикається з низкою нових викликів для бухгалтерського обліку безготівкових розрахунків. Перебої в роботі банківських онлайн-сервісів, спричинені кібератаками, технічними збоями та обмеженим доступом до цифрової інфраструктури, призводять до затримок у здійсненні платежів і ускладнюють автоматичний облік операцій, що, у свою чергу, негативно впливає на достовірність фінансових даних. Обмежений доступ до внутрішніх облікових систем підвищує ризик помилок при введенні даних, а використання різних форматів електронних документів і нестача цифрових підписів ускладнюють узгодження інформації між банками та бухгалтерією. Крім того, порушення цілісності даних через технічні збої або недостатнє резервне копіювання створює додаткові труднощі для відновлення бухгалтерського обліку та аналізу фінансового стану підприємства.

Внутрішній контроль безготівкових розрахунків передбачає систематичну перевірку правильності здійснення платіжних операцій, дотримання встановлених процедур їх оформлення та своєчасності відображення відповідних операцій у бухгалтерському обліку. В умовах воєнного стану важливим елементом такого контролю є чітке розмежування повноважень між працівниками, відповідальними за підготовку, підтвердження та проведення платежів, а також організація резервних каналів комунікації з банківськими установами.

Особливу увагу слід приділяти перевірці достовірності банківських документів та відповідності інформації, яка міститься у платіжних дорученнях, банківських виписках і електронних розрахункових документах, даним бухгалтерського обліку підприємства. Вагому роль в організації контролю відіграє використання автоматизованих систем, які забезпечують оперативну обробку фінансової інформації та автоматичну перевірку правильності

здійснення розрахункових операцій. Застосування цифрових технологій і програмних продуктів бухгалтерського обліку сприяє підвищенню ефективності контролю, зменшенню впливу людського фактора та забезпечує безперервність облікового процесу навіть за умов дистанційної роботи або тимчасових обмежень у діяльності підприємства. Проте в умовах воєнного стану цифрові виклики та обмеження контрольних механізмів істотно впливають на якість бухгалтерського обліку безготівкових розрахунків. Віддалений доступ до банківських систем і відсутність фізичного підпису підвищують ризик несанкціонованих операцій, обмежений доступ до електронних архівів ускладнює аудит та формування фінансової звітності. Крім того, контроль валютних операцій ускладнюється через нестабільність цифрових платформ, а перебої у сервісах з моніторингу ліквідності підвищують фінансові ризики підприємства. Водночас ефективне використання сучасних цифрових інструментів, організація резервних каналів обробки даних та впровадження адаптивних контрольних процедур дозволяють суттєво зменшити зазначені ризики. Забезпечення своєчасності та точності обліку у воєнних умовах стає ключовою умовою підтримання фінансової стабільності підприємств.

Таким чином, незважаючи на підвищені ризики та обмеження, можливо знайти найбільш ефективне рішення для організації обліку безготівкових розрахунків, яке поєднує цифровізацію, резервні механізми та посилений контроль. Ефективне вирішення проблем обліку безготівкових розрахунків в умовах воєнного стану може бути здійснене за рахунок комплексного впровадження автоматизованих інформаційних систем обліку та контролю.

Список використаних джерел:

1. Юдін О. Ю. Загальна характеристика безготівкових розрахунків. *Право і суспільство.* 2024. № 2. С. 155-163. DOI: https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.2.20.

2. Потриваєва Н. В. Цифровізації бухгалтерського обліку в кризових умовах: міжнародний та вітчизняний досвід. *Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку* : IX міжнар. наук.-практ. конф. (м. Чернігів, 27 листопада 2023 р.) : тези доповідей. Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2023. С. 7-9.

3. Сирцева С. В., Кучмійова Т. С. Стан та напрями цифровізації облікових процесів суб'єктів державного сектору України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2025. № 15. С. 132–138. DOI: https://doi.org/10.32702/2306-6814.2025.15.132

Abstract: *Examines the accounting of cashless settlements under martial law conditions and the impact of digital challenges on the organization of financial operations. The study analyzes control issues related to remote access, unstable digital platforms, and limited access to electronic archives. Directions for improving accounting and control mechanisms through digitalization, automation, and adaptive procedures are proposed.*

Keywords: *digitalization, accounting process, control, cash, settlements*

Науковий керівник:
Потриваєва Н. В.,
д-р екон. наук, професорка,
професорка кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет